

DOI 10.32782/2224-0926-2023-3-4-46-47-15

Левкович Марія
музична редакторка,
Львівська національна філармонія імені Мирослава Скорика

МІЖНАРОДНИЙ ФЕСТИВАЛЬ СУЧАСНОЇ МУЗИКИ «КОНТРАСТИ» 2023 РОКУ: ОГЛЯД-РЕФЛЕКСІЯ

Жовтень у Львові особливо очікуваний мистецькими фестивалями, які щорічно відбуваються цієї пори: «Форум видавців», «Тиждень скульптури», «Золотий лев» і, звісно ж, «Контрасти», які стартували 29 вересня у Львівській національній філармонії імені Мирослава Скорика.

Попри те, що музика залишається найабстрактнішим мистецтвом, а сучасна музика особливо потребує підготованого слухача, «Контрасти» ваблять поєднанням новизни, неупередженого підходу до перформансів та інтелектуальністю програм. За майже 30 років фестиваль став незамінною частиною музичного життя міста, тож навіть сирена ракетної небезпеки не зупинила поціновувачів та друзів фестивалю дорогою на **відкриття**. А година очікування відбою повітряної тривоги завершилась словами вдячності Силам оборони України та шквалом оплесків, що запрошували солістів до виступу.

Заявлена програма відкриття фестивалю поставила за мету занурити слухачів у круговерть української музики нашого часу «від Карабиця до Алмаші», її виконав Національний ансамбль солістів «Київська камерата». Вдалось також продемонструвати і тандем київських та львівських виконавців на одній сцені. Диригував ансамблем солістів керівник музичної частини та диригент Львівської опери Іван Чередніченко, солювала в останньому творі програми львів'янка Оксана Рапіта. Національний ансамбль солістів «Київська камерата» уже неодноразово брав участь у фестивалі, а за 30 років своєї діяльності став одним із провідних українських колективів. У їх виконанні звучали прем'єри української музики та вперше були записані деякі твори українських метрів – Євгена Станковича, Валентина Сильвестрова, Мирослава Скорика.

Дещо неочікувано виглядав початок концерту, коли на підготовану для великого ансамблю сцену вийшли лише шестеро виконавців, оскільки музиканти «Київської камерати» підготували для початку ранній цикл Леоніда Грабовського «Пастелі» на поезії Павла Тичини. Ця музика, попри 80-річну історію, із перших нот захопила слухачів новим звучанням; стало зрозуміло, що це – відкриття «Контрастів», і сподіватись на звичайні концерти п'ятничних вечорів тут не варто. Тож розпочався фестиваль символічно – сонористичним зображенням сходу сонця: «А на сході небо пахне/ Півні чорний плащ ночі/ Вогняними нитками сточують. / – Сонце» (Павло Тичина).

«Пастелі» Тичини мають глибші зв'язки з «Пастелями» Грабовського: обидва митці написали їх у ранні роки своєї творчості – Тичина у 27, Грабовський – у 29. Обидва встигли завершити твори до ущільнення репресійних коліщаток владного режиму. Тому в цих словах ще є так багато притаманних Тичині світла та музики, і тому ж у цих п'єсах ще так мало комп'ютеризованих алгоритмів Грабовського.

Виконали «Пастелі» Інна Галатенко – сопрано, Кирило Бондар – скрипка, Валентина Буграк – альт, Артем Замок – віолончель та Назарій Стець – контрабас. Сонористична музика раннього Грабовського отримала не менш барвисту інтерпретацію. Музикантам

вдалось показати весь контраст номерів циклу – від ейфорії, настання нового дня до нічної бентеги.

Концерт продовжила *«Камерна симфонія № 2»* для струнного оркестру гості фестивалю, композиторки з Одеси, фундаторки та артистичної директорки одного з найвідоміших фестивалів сучасного мистецтва *«Два дні і дві ночі нової музики»*, що проходить в Одесі, Кармелли Цепколенко. Цьогоріч пані Кармелла завітала до Львова і як членкиня журі Другого Всеукраїнського композиторського конкурсу імені Мирослава Скорика. *«Київську камерату»* з композиторкою пов'язують твори, написані на замовлення колективу. Відчутним є те, що колектив є добре знайомим із музикою Кармелли Цепколенко. Це дає змогу не тільки представити твір, а ще відчутти його та подарувати можливість це зробити присутнім у залі.

Наступним блоком концерту стали твори Івана Карабиця, його *«Прелюдії для струнних»* та його переосмислення *«Елегії»* для струнних Валентина Сильвестрова. Такий вибір ще раз наголосив на різноманітті як української музики однієї доби, так і на високій майстерності ансамблю солістів, якому підвладний такий широкий стилевий діапазон. Із творів Валентина Сильвестрова у виконанні *«Київської камерати»* прозвучали *«Дві пісні»* з *«Кантати № 4 для сопрано, фортепіано та струнного оркестру»* *«Садок вишневий коло хати»* (на вірші Тараса Шевченка) та *«Блакить мою душу обвіяла»* (на вірші Павла Тичини). Тож цього вечора слухачі мали змогу почути рефлексії двох композиторів на поезії Павла Тичини: експресивного Грабовського та медитативного Сильвестрова. Останній присвятив ці пісні Арво Пярту, і у виконанні ансамблю та Інни Галатенко вони стали ліричним центром концерту.

Важко уявити репертуар ансамблю без музики Євгена Станковича. Цього разу *«Київська камерата»* представила п'єсу, написану композитором у 2011 році для данського флейтиста Хенріка Світцера *«Танці на квітах»*, на яку Євгена Станковича надихнули казки данського письменника Ганса Крістіана Андерсена. Флейта в музиці Станковича є максимально універсальною, а флейтові твори є надзвичайно різними. *«Танці на квітах»* на майже чверть години зачарували своїм звучанням публіку філармонії, солював у п'єсі Дмитро Кузьмін.

Передостаннім твором програми стала відома українським меломанам *«Супрун-рапсодія»* Золтана Алмаші. Написана для відомої альтистки Катерини Супрун, цього разу рапсодія прозвучала у виконанні самого автора у версії для віолончелі з камерним оркестром. Попри те, що композитор зазначив, що твір не зовсім відповідає віолончелі, і, з характерним для Золтана Алмаші гумором, закликав слухачів до *«пошуку фальшивих нот»*, віолончельна версія п'єси видалась не менш глибокою та експресивною.

Завершенням концерту став *«Concerto Rutheno»* Олександра Козаренка для препарованого фортепіано та оркестру. Твір такого рівня та наповнення є беззаперечним вдалим закінченням концерту, уся увага слухачів була прикута до сцени від перших взятих Оксаною Рапітою нот препарованого фортепіано до останніх акордів.

Про те, що на цьогорічних *«Контрастах»* відбудеться прем'єра циклу фортепіанних творів Валентина Сильвестрова, було відомо ще з серпня. Тоді українська піаністка, яка вже довго мешкає в Німеччині, Віоліна Петриченко виконала прем'єрні п'єси в програмі *«Діалог із тишею»* у Берліні. Українська прем'єра відбулась на другому концерті фестивалю *«Валентину Сильвестрову – з пошаною»*, який відбувся в день народження Валентина Сильвестрова. 30 жовтня всі присутні в залі філармонії, а також усі, хто приєднався до ютуб-трансляції, мали змогу почути не тільки сольну фортепіанну музику Валентина Сильвестрова, а й вокальну та навіть оркестрову.

Концерт розпочала п'єса з одного з ранніх циклів композитора – «Казка» до-мінор. Попри те, що музику Сильвестрова здебільшого розділяють на ранню (авангардову) та пізню (метамузику), «Казка» є доказом того, що творчість Валентина Сильвестрова завжди тяжіла до чистоти мелодії, її природності та наспівності. Якби не рік написання, «Казку» цілком органічно можна було б прийняти за новий твір композитора. З-поміж інших мініатюр, які прозвучали у виконанні піаністки, цю п'єсу вирізняла широта музичного висловлювання. Такий початок концерту дав змогу публіці познайомитись із майстерністю та виконавським стилем Віоліни Петриченко.

Продовжив концерт один із найвідоміших фортепіанних циклів композитора «Кітч-музика». Кітч у творчості Сильвестрова набуває іншого змісту, це ті прості й зрозумілі мелодії, які лишаються, коли замовкає мова, пронизані відчуттям незворотності та спокоєм споглядальності. Цей цикл композитор написав після втрати близької людини. Згідно зі словами В. Сильвестрова, це новий універсальний стиль, у якому музика стає мовою з безкінечним словником та звучною пам'яттю, «слова» ж цієї мови є творчим надбанням різних епох і особистостей.

Для виконання наступних творів до піаністки приєдналась меццо-сопрано Лілія Нікітчук. Цю програму солістки філармонії Віоліна Петриченко та Лілія Нікітчук неодноразово представляли з успіхом у містах Німеччини. Віоліна Петриченко та Лілія Нікітчук активно пропагують музику українських композиторів у світі. Однак прем'єри пісень Сильвестрова на вірші Івана Франка набули особливого сенсу, оскільки разом з українською музикою прозвучала і українська мова. Це дуже важливо в час, коли Україна вкотре відвойовує свою незалежність. Сильвестров, як мало хто, вмів працювати зі словом, добирати найбільш влучні поезії, і цикл «П'ять пісень на вірші Івана Франка» для голосу та фортепіано став ще одним доказом цього.

Наступною прозвучала довгоочікувана прем'єра «П'яти мелодій на Новий рік».

«П'ять мелодій на Новий рік» – це подарунок Гії Канчелі, із яким Сильвестрова пов'язує давня дружба. Кожна з п'яти п'єс циклу показує різні грані Канчелі-композитора, що «цінував “тиху” музику, любив спірічуелс, часто співав», за словами Валентина Сильвестрова. Простими та надзвичайно виразними мелодіями Валентин Сильвестров вкотре змусив усіх присутніх у залі відчутти одні й ті самі почуття: дитинну віру в диво, спокій та умиротворення, щирі радість.

У концерті прозвучали ще два твори для голосу та фортепіано: «Стояла я і слухала весну» на вірш Лесі Українки та «Прощай, світе, прощай, земле...» на вірш Тараса Шевченка.

Завершувався концерт «Концертино для фортепіано з оркестром» у виконанні Академічного симфонічного оркестру Львівської національної філармонії на чолі з Володимиром Сивохіпом, сольовала Віоліна Петриченко. Попри те, що «Концертино» є досить новим твором композитора, у ньому автор застосував теми з багатей, написаних десятиліттями раніше. Цей прийом Валентин Сильвестров застосовує в музиці досить часто. І, власне, саме таке нагадування про мелодію, яка залишається попри все, про любов, яка також залишається в нас і з нами попри все, про вічні цінності наділяє його музику цілющою силою.

Однією з найбільш інтригуючих подій фестивалю став концерт під назвою «Діалог зі Скориком». У рамках «Контрастів» уперше прозвучали твори переможців Другого Всеукраїнського конкурсу композиторів імені Мирослава Скорика. Лауреатами другої едиції стали: Нікіта Іванченко – III премія (м. Маріуполь) та його концерт для віолончелі з оркестром № 1 «Картини війни» у трьох частинах: «Травма», «Безумство» та

«Смерть» (2023); Рената Сокачик – II премія (смт Вилोक) – поема для контрабаса та оркестру “Antonych-fragments” (2023) та Юрій Пікуш – I премія (м. Дніпро) – концерт для віолончелі та оркестру “Concellastra” (2023).

Концерт розпочала «Урочиста увертюра» патрона фестивалю – Мирослава Скорика. Її виконав Академічний симфонічний оркестр Львівської національної філармонії під батутуєю постійного учасника фестивалю, диригента Вінсента Козловського. Музична частина події продовжилась після урочистої церемонії нагородження переможців. Її розпочав твір переможниці попереднього – Першого Всеукраїнського конкурсу композиторів імені Мирослава Скорика – Надії Курінної «Еманатіо». Сама композиторка про цей твір розповідає наступне: «Я писала «Еманатіо», будучи вагітною. Під час роботи повністю занурилась у свої почуття, написання було подібним до вибуху, усередині себе – еманатії Всесвіту, енергії, яку він випромінює. Дотик до Всесильного Монолітного Всесвіту. Усі ми живемо, просякнуті цими еманатіями.

Початкова основна тема – ніби торнадо зі скупчення енергії, яке одразу накриває з головою та не дає ні про що подумати. Весь одночастинний твір розростається пелюстками з цього початкового образу.

На противагу цим насиченим різноманітним переливам, які зливаються в єдине вібруюче, ніби живе, полотно, я застосовувала щільні нашарування фактурних мікро-елементів на основі різноманітних математичних обчислень, що утворювало інтенсивні мегаполіфонічні структури».

Продовжив вечір прем'єр концерт для віолончелі з оркестром № 21 «Картини війни» Нікіти Іванченка, солісткою якого була віолончелістка Оксана Литвиненко. Композитор Нікіта Іванченко до початку повномасштабної війни жив у місті Маріуполі, яке наразі є окупованим та вщент зруйнованим російськими загарбниками. За словами композитора, його метою було розповісти про те, що відчувають усі, чий долі було зруйновано війною. Однією з вимог конкурсу було написання твору для соліста з оркестром. Вибір Нікіти був скерований тим, що тембр віолончелі є найбільш подібним до людського голосу. Написана композитором партія солюючого інструмента передає людський голос, його тремтіння, крик, перерваність дихання та навіть мовчання.

Наступною прозвучала поема для контрабаса та оркестру “Antonych-fragments”. У музичному доробку українських композиторів до солюючого контрабаса звертались рідко, свій вибір Рената Сокачик пояснила тим, що поезії молодого Богдана-Ігоря Антонича їй найбільше резонують із тембром контрабаса. Соло виконав знаний український контрабасист Назарій Стець.

Завершувала концерт найбільш очікувана прем'єра – твір, що отримав першу премію конкурсу “Concellastra” для віолончелі та симфонічного оркестру Юрія Пікуша. Як вказує автор в анотації, заголовок є грою слів, котрі накладаються одне на одне, але кожне поодиноці має багатозначне значення. З італійської назва перекладається буквально: «Концерт для віолончелі та оркестру». Однак серед тлумачень її окремих складових і «кімната для одного» чи «келія», «спільно / з», «рамки / кліше»... Автор пояснює: «Жанр концерту спонукав мене зробити провідною ідеєю показ можливостей соліста та його взаємодію з оркестром. Пишучи музику, я насамперед уявляв себе слухачем. Правду кажучи, тоді мені твір сподобався».

Композитор зазначає, що перед написанням слухав багато зразків цього жанру, і особливо на нього вплинули твори Вітольда Лютославського й Мирослава Скорика: «Я намагався охопити загальний контекст концерту для віолончелі та сказати власне

слово в цьому жанрі. Як і з будь-яким іншим інструментом, перш ніж писати, потрібно досконало заглибитись у його природу. А твори для сольних струнних тим паче мають специфічні характеристики. У “Concellastra” партію сольного інструмента скомпонувано так, щоб виконавцю було максимально цікаво й зручно грати. Принаймні я прагнув зробити концерт справді віолончельним. І, думаю, його буде не нудно слухати».

Концерт переможців Другого Всеукраїнського конкурсу композиторів імені Мирослава Скорика завершився гучними оплесками та привітаннями лауреатів. Цього року до української симфонічної музики додалися нові твори, які, як сподіваються композитори та організатори конкурсу, ще звучатимуть на українських та світових сценах.

“*Silenzio dal Dolore*” – характеристика, яку не зустрінеш у словнику музичних позначок чи в нотах світових композиторів, однак саме такі почуття викликають вибрані до програми однойменного концерту твори. Другого жовтня у виконанні Академічного камерного оркестру «Віртуози Львова» прозвучала програма, присвячена українським захисникам. Диригував оркестром та модерував його Володимир Сивохіп. Концерт розпочала “*Musica dolorosa*” для струнних латвійського композитора Петріса Вакса. Вакс є одним із композиторів, який надзвичайно влучно музикою змальовує катастрофи, випалені землі, світ після його знищення. Із перших нот струнних п’єса пульсувала безвихіддю, як і вся подальша програма концерту, “*Musica dolorosa*” не лишила по собі надії. Цю лінію продовжила і одна з визнаних кращими у світі камерних симфоній «*Камерна симфонія №3 для флейти та 12 струнних інструментів*» Євгена Станковича.

Концерт продовжила світова прем’єра – «І день іде, і ніч іде» (за Тарасом Шевченком) для струнного оркестру Володимира Пасічника, це твір, що заглиблює в роздуми про швидкоплинність людського життя. На створення п’єси композитора надихнули рядки «І день іде, і ніч іде. / І голову схопивши в руки, / Дивуєшся, чому не йде / Апостол правди і науки!». Шевченко написав ці слова за рік до власної смерті. Наступний твір українська композиторка, яка вже понад 20 років мешкає у Великій Британії, Алла Міренко присвятила героїчному українському народу. «Елегія» Алли Сіренко є питомо українським твором із притаманною українцям кордоцентричністю, вокальною мелодикою та інтонаціями, близькими до народних пісень.

Цього року про Мирослава Скорика особливо багато згадували, як про майстра написання музики для соліста та оркестру, саме такі твори маестро надихнули організаторів всеукраїнського композиторського конкурсу до головної цьогорічної умови – написання твору для соліста та оркестру. Особливою глибиною та драматизмом позначений «*Концерт для гобоя з камерним оркестром*» Мирослава Скорика, який прозвучав у виконанні соліста – Степана Сивохіпа.

Передостаннім прозвучав «Хорал» української композиторки Ганни Гаврилець. Попри те, що він був завершений у 2003 році, щемкість його звучання резонує з сьогоднішніми емоціями українців. Григоріанський хорал, використаний за основу твору, тут звучить, як молитва-оплакування всіх, хто передчасно покинув цей світ. Звісно, жоден концерт фестивалю «Контрасти» не міг обійтись без контрасту почуттів, тому завершальний твір промовляє про надію та любов до життя: «Присвята» Богдани Фроляк для фортепіано та камерного оркестру прозвучала у виконанні соліста, якому і присвячений твір – Йозефа Ерміня. «Присвята» була написана у 2021 році, її прем’єра також прозвучала у Львівській національній філармонії.

Упродовж десяти днів фестивалю модератори концертів неодноразово наголошували на тому, що всі події філармонії відбувалися насамперед завдяки титанічним зусиллям

Збройних сил України. Львівська національна філармонія виконує свою місію – місію амбасадора музики українських композиторів. Четвертий концерт «Контрастів» **Барвінський & Скорик** презентував програму, якою розпочався заснований у Німеччині фестиваль «Звуки України». Його започаткувала солістка філармонії Віоліна Петриченко. Разом зі скрипалькою Наталією Гордєєвою та віолончелістом Максимом Римарем вона виконала твори двох композиторів, яких насправді об'єднує дещо більше, ніж роки життя у Львові – музику Василя Барвінського та Мирослава Скорика.

Музика цих композиторів сьогодні вже стала світовим надбанням, однак ще 75 років тому ми, на жаль, могли втратити обох митців. 1948 року 10-річного Мирослава Скорика разом із родиною та 60-річного Василя Барвінського разом із дружиною Наталією Пулюй було репресовано та відправлено до таборів у Сибір. Після років таборів Мирослав Скорик розпочав навчання у Львівській консерваторії, тій самій, на подвір'ї якої було знищено ноти Василя Барвінського, і якою він керував до свого заслання. Після повернення Барвінський із пам'яті відновлював свої твори.

Вечір розпочало маловідоме опрацювання Василем Барвінським фортепіанної п'єси Миколи Лисенка «Мрії. На солодкім меду». Це один з особливих творів Миколи Лисенка, у якому можна почути Лисенка-лірика, звучання музики якого Василь Барвінський доповнив тембром віолончелі. Наступним твором дует представив «Сюїту» на українські мотиви для віолончелі та фортепіано Василя Барвінського. Останній твір Василя Барвінського, який прозвучав цього вечора, – це «Анданте» з раннього «Фортепіанного тріо № 1», яке композитор завершив у 1910 році, ще в празький період своєї творчості.

Концерт продовжила “A-RI-A” Мирослава Скорика, яка неодноразово звучала у філармонії у виконанні камерного оркестру, однак цього разу слухачі почули її в дуже сконденсованому варіанті, лише для віолончелі та фортепіано; «Елегія» та «Карпатська рапсодія» у виконанні Наталії Гордєєвої та Віоліни Петриченко. На завершення концерту відвідувачі філармонії мали змогу почути *«Тріо для скрипки, віолончелі та фортепіано»* Мирослава Скорика у виконанні всіх солістів концерту.

Після трьох оркестрових подій фестивалю в залі запанувала камерна музика. 4 жовтня відбувся концерт під назвою «**Сестри. Музи**», на якому звучала музика українських композиторок Богдани Фроляк та Ганни Гаврилець. Їх музика – це пошук нових шляхів в українській музиці: від її сакрального першопочатку, відлуння народних пісень рідного Прикарпаття до наднових композиторських експериментів. Думками про фестиваль, власні твори, а також рефлексіями про музику сестри поділилась Богдана Фроляк: «Контрасти» для мене особисто та, зрештою, для всіх композиторів мого покоління й молодших поколінь – це така своєрідна професійна та творча лабораторія. Ми на “Контрастах” виховувались. Моє закінчення консерваторії припало на перший рік фестивалю, і після випуску я, звісно, теж продовжила писати, усе більше поринала у творчий процес. Дотепер “Контрасти” залишаються рідним мені фестивалем, із яким пов'язано дуже багато, і в тому числі прем'єрні виконання. Концерт 4 жовтня є знаковим для мене. Він присвячений творчості моєї сестри Ганни Гаврилець, яка, на жаль, відійшла у вічність на початку цієї страшної війни. Ідею виконати музику Ганни разом із моїми творами на “Контрастах” запропонувала віолончелістка Оксана Литвиненко, цей формат підтримали також і організатори фестивалю. У програмі звучатиме камерна музика, будуть виконані два струнні квартети Ганни Гаврилець і два мої твори – “Сюїта in C для віолончелі та фортепіано” і версія для скрипки та віолончелі “Партити-Медитації”, оригінально написаної для двох скрипок.

Ця сюїта присвячена пам'яті Ігоря Соневицького, українського композитора, який жив в Америці. І оскільки Ігор Соневицький був директором фестивалю класичної музики в Гантері (штат Нью-Йорк), там і відбулося перше виконання цього твору. Сюїта складається з чотирьох частин і має вже декілька версій: для віолончелі та струнного оркестру й версію для двох фортепіано, яка досить часто виконується. Остання її частина називається «Ноктюрн», це дуже світла, дуже ясна, прозора музика, написана в до-мажорі. Її музиканти також люблять виконувати як окрему п'єсу.

“Партита-Медитація” була створена на замовлення “Innovation Duo”, скрипкового дуету в складі Анни Дзялак-Савицької та Якуба Дзялака. Вони попросили написати твір для прем'єри в Одесі на фестивалі “Два дні і дві ночі нової музики”. Партита теж має різні версії: для двох скрипок і струнного оркестру, а також для скрипки та віолончелі.

5 жовтня «Контрасти» запрошували слухачів одразу на дві події, спільним між якими стало те, що в обох були залучені студенти Львівської національної музичної академії імені Миколи Лисенка.

Першим був концерт студентів-композиторів «**Препаровані ландшафти**», який відбувся о 17 годині в концертній залі Дому звуку. Для більшості слухачів «Контрастів» уже знайомою є музика львівських композиторів нової генерації, студентів-композиторів Львівської національної музичної академії ім. М. Лисенка. Організатори фестивалю впевнені, що саме звучання власного твору в професійному виконанні на великій сцені є необхідним для молодих композиторів поштовхом до творення. Цього разу композитори випробовуватимуть поєднання препарованого фортепіано та електроніки. Початкова ініціатива зі створення цих творів зародилась у рамках курсу композиторських технік ХХ–ХХІ століть і поступово переросла в повноцінний творчий проєкт. Попри те, що в рамках проєкту стояла чітка умова щодо використаних інструментів, кожен із композиторів створив музику власного стилю. Деякі зі студентів-композиторів поділились думками стосовно власних творів.

Про свою п'єсу “Oratio Desperationis” розповів Мар'ян Філь, музика якого далеко не вперше звучить на студентських концертах: «Сама електронна версія твору виникла рік тому, у голові була ненависть, яка перекликаласть із молитвою, це і стало основою всього твору. Препароване фортепіано доводить твір до цілісності. Це будуть перші мої виконання, де застосовується електроніка, тому для мене таке компонування є новим досвідом, який спонукає послухати цей резонанс і у своїй голові».

Власними міркуваннями поділилась і композиторка Аліса Формазюк: «Мій твір “Reflection”, що в перекладі з англійської значить “Роздум”, є глибоко філософським. Його суть – передати ті відчуття, які переживає людина, думаючи про щось хвилююче, важливе для неї чи навіть ризикове. Ця музика передає безперервні коливання від “так” до “ні”, сумніви, миті страху, часом зневіру та втрату сенсу в міркуваннях».

Про використання електронної музики у своїх творах та прем'єру другої частини циклу «Три душі» розповів Денис Кучер: «Ідея з'явилась ще минулого року, коли я почав працювати над циклом творів, присвячених творчості Т. Г. Шевченка. Елементи препаратиції використовувались у 1-му творі циклу, а другий – “Три душі” – написаний із максимальним використанням цієї механіки. Під час написання (як і прочитання поезії) я відчував постійну напругу, страх та відчай. Твір переносить мене в село Суботове, де й відбувались події. Музика такого формату та музика електронна – це напрями, у котрих я планую працювати надалі. Бачу величезні можливості та перспективи у вивченні цих напрямів, у котрих є потреба для створення музики для кінематографа або ж будь-яких інших напрямів, пов'язаних із сучасними технологіями».

Окрім нового досвіду, проєкт також став можливістю нового висловлювання про події, для яких кожному з нас зараз складно дібрати слова. Ігнатій Мойсеїв присвятив свій твір «Душі їх...перебуватимуть...» пам'яті друга та військового Назарія Гладкого: «Назва твору відсилає до текстів похоронних богослужінь християн східного обряду та натякає на переконання в християнській ідеї безсмертності людини: навіть після відходу з цього світу тілесно наші воїни залишаються з нами своїми душами, щоб підтримувати нас надалі, уже на новому рівні. Задумом твору стало передати шлях душі: від моменту смерті й виходу з тіла до переходу в інший світ, нематеріальний... Я присвятив цей твір хорошому другу, із яким познайомилися на початку повномасштабного вторгнення російських загарбників, який пішов на війну й загинув, поклавши своє життя за наше право жити і творити у вільній країні».

За 29 років свого існування фестиваль «Контрасти» став без перебільшення знаковою та очікуваною подією року. Це фестиваль, на якому звучали та звучать твори професорів музичної академії, відомих сучасних композиторів, людей, які формують уявлення про нову українську музику. Тож почути і свій твір на «Контрастах» є важливою подією в житті молодих композиторів.

«Це вже мій другий твір, котрий буде звучати на "Контрастах". Минулого року, у рамках проєкту "Молотки та майстер", був виконаний фортепіанний цикл "Сон" у 3-х частинах. Звичайно, виконання музики молодих композиторів безпосередньо впливає на подальшу їхню творчість. Так, цей проєкт та твори, котрі я зміг почути, збагатили мене новими ідеями та техніками, котрі я зміг використати протягом цього року», – поділився враженнями Денис Кучер.

Цю думку поділяє й Ігнатій Мойсеєнко: «Уже вдруге беру участь у фестивалі "Контрасти" як студент-композитор. Вдячний організаторам за цю можливість, адже це дозволяє експериментувати в рамках фестивалю, одразу почути свої твори та надихає творити з новими силами та натхненням. Вважаю ідею імплементації творів композиторів, що лише навчаються своєму ремеслу, на велику сцену хорошим стимулом для композиторів, а для фестивалю – додержанням та укріпленням своєї ідеології. Фестиваль стає воістину майданчиком для сучасної та найсучаснішої української академічної музики, знайомлячи слухача з тими мистцями, які лише навчаються».

Наступний «студентський» концерт 29-тої едиції «Контрастів» **«Академія»** пройшов уже в залі ім. Станіслава Людкевича. Виконавці концерту – уже досвідчені учасники фестивалю, Львівський камерний оркестр «Академія», завжди поєднують у своїх програмах високу майстерність із популярною музикою. Цього разу слухачі мали змогу відчути жанрове багатство від додекафонії до джазу.

Львівський камерний оркестр «Академія» є одним із кращих європейських камерних оркестрів, його унікальності сприяло й те, що оркестрантами є студенти. Саме в цьому оркестрі музиканти Львівської національної музичної академії імені Миколи Лисенка здобувають свій перший досвід гри в оркестрі. Однак завдяки постійній роботі, удосконаленню колектив незмінно демонструє високий рівень професіоналізму. Художнім керівником та головним диригентом оркестру є Ігор Михайлович Пилатюк, керівником та концертмейстером – Артур Володимирович Микитка.

Концерт 5 жовтня було розпочато твором представника Львівської додекафонної школи Юзефа Кофлера, якого під час навчання у Відні захопила додекафонна техніка. У виконанні колективу прозвучали «15 варіацій на дванадцятитонову серію» для струнного оркестру, тв. 9а. Написаний у далекому 1931 році цей твір в Україні

прозвучав уперше. Оркестр під батутою Юрія Бервецького успішно подолав технічні складнощі твору та передав новаторські настрої раннього ХХ століття та молодого Юзефа Кофлера.

Оркестр дуже пишається роками праці з видатним маестро – Мирославом Скориком. Безсмертним вогником душі оркестру стала музика Мирослава Михайловича, із неї виросла репертуар колективу, який, окрім класичних творів, включав оригінальні танцювальні та джазові обробки й водночас акцентував на високій майстерності оркестрантів. Саме для оркестру «Академія» були написані численні опуси композитора.

У 90-ті оркестр очолив Мирослав Скорик. Молодий, готовий до експериментів, професійний колектив став найкращим майданчиком для творчості композитора та одним із небагатьох колективів, який мав достатньо енергії, гумору та юності, які випромінює сама музика Мирослава Скорика. Концерт продовжив один з останніх творів автора – написаний у 2020 році “Synchronization” для альт-саксофона та струнних, який слухачі почули у виконанні оркестру та соліста – студента 3 курсу ЛНМА ім. М. Лисенка **Станіслава Парашука**.

Однією з візитівок оркестру стало виконання світових прем'єр. Цього разу їх було дві: “Reflexion nach Beethoven” для струнних видатного сучасного композитора, проректора з наукової роботи, професора академії Віктора Камінського та “Serenata Leopolitana” ще одного польського композитора, народженого у Львові – Анджея Курилевича, який, окрім академічної музики, писав також джазові твори. Його твори були надпопулярними в 60–70-ті в Польщі, одним із них стала і “Serenata Leopolitana”, присвячена місту дитинства композитора – Львову. Соло в оркестрі виконали Кирило Філатов – альт та Анастасія Зохнюк – віолончель.

Завершувала концерт ще одна світова прем'єра – «Концерт для фортепіано і камерного оркестру № 3» відомого джазового музиканта Усеїна Бекірова, що був написаний у 2023 році. Блискуче фортепіанне соло прозвучало у виконанні Павла Янушевського, диригував прем'єрою Богдан Дашак.

На цьому прем'єри «Контрастів» не завершилися, і вже наступного дня, 6 жовтня, у рамках фестивалю відбулась львівська прем'єра нового проєкту Євгена Петриченка «**Concerto grosso з позитивом**».

Проєкт представив унікальне поєднання музики та текстів українських поетів, серед яких Надія Косаревиц, Вікторія Амеліна, Володимир Вакулєнко. Також у концерті використана «доповнена реальність», яку кожен глядач зміг створити сам за допомогою власного смартфона. Кожен музичний номер був проілюстрований малюнками графічного дизайнера Руслана Мотька. І в цих малюнках можна було легко розпізнати фантастичних звірів Марії Примаченко, героїв Поліни Райко, квіти Катерини Білокур, графіті Banksy тощо.

Про назву та ідею проєкту Євген Петриченко розповів наступне:

«У контексті проєкту цю назву варто сприймати буквально як “великий концерт із позитивом”. Бароковість тут проявляється в ширшому контексті. Людина епохи бароко дуже подібна до сучасної людини. Вона роздвоєна між добром і злом, вона не визнає спокою та знаходиться в постійному пошуку, вона не споглядає, а діє. Вона емоційна та спонтанна, є внутрішньо метаморфічною та провокує перетворення світу навколо себе. Як і тоді, так і тепер дуже важливо спрямувати людську емоційну амбівалентність у позитивне русло через мистецтво, викликати відчуття зацікавленості, радості, подиву. Адже саме через акцент на високих позитивних емоціях стиль епохи бароко став

першим наднаціональним «великим стилем», який об'єднав усю європейську культуру того часу.

Мені видається, що ми живемо в той час, коли можемо собі дозволити не дуже сильно перейматись питаннями використання жанрових моделей у їх «чистому» вигляді. Сонатна форма, наприклад, цікава лише тоді, коли вона відображає зародження, розвиток та розв'язку певного конфлікту. Так само і жанр *concerto grosso* стає цікавим тоді, коли відображає амбівалентні емоційні стани. А вже якими інструментами користується композитор – це вже зона персональної творчості та фантазії».

Якщо до початку концерту всі поєднання, які застосував Євген Петриченко, ще викикали запитання, бо тяжко було уявити, як така кількість компонентів не відволікатиме слухачів від музичної складової, та чи готові будуть слухачі до такого масштабу перформансу, то перші ж ноти «*Concerto grosso* з позитивом» довели наступне. Музика Євгена Петриченко нетиповим синтезом барокових риторичних фігур та сучасних текстів повністю заволоділа увагою слухачів. Цей концерт був емоційним епіцентром усього фестивалю, обіцяний же позитив привів слухачів до катарсису. Настільки сильними виявились емоції від поєднання барокової риторики та текстів українських поетів.

За 29 років діяльності фестивалю однією з його візитівок стало проведення в один із днів максимальної кількості подій сучасної музики. Оскільки починались концерти, коли сутеніло, і продовжуватись могли аж до ранку, подія отримала назву «Ніч контрастів».

Через військову агресію росії та введення комендантської години зараз такий формат є неможливим, але організатори «Контрастів» усе ж провели 4 події в один день. 7 жовтня відвідувачів філармонії запрошували одразу на чотири різні програми нової музики – «Пульс-Маратон».

Першою подією «Пульс-Маратону» став концерт “Kune” французького композитора Арно Фільона. Попри всі наші кордони та відмінності, всупереч усім течіям, ми є і завжди будемо разом (саме так перекладається слово “Kune” з мови есперанто), щоб жити та ділити одну планету. Музика має надзвичайну здатність об'єднувати культури та стукати в серця людей, звідки б вони не походили. У цьому творі Арно Фільона представлені 50 мов, які взаємодіють, щоб оспівати наш світ, мир, сьогоднішня, любов чи смерть, через тексти, у яких кожен знайде шлях до гармонійного «нас». Натхнення на створення “Kune” з'явилося близько 10 років тому, коли в Арно Фільона виникла утопічна ідея створити музичний твір, який зможе об'єднати музикантів з усього світу, щоб співати про людяність, мир, єдність. Його мрія полягала в тому, щоб ця музика з'єднала культури, усунула бар'єри та об'єднала учасників унікальним досвідом як через творчий процес, так і через результат.

У вересні 2017 року грант на композиторську резиденцію від Фонду Хелен Вурлітцер (Таос, Нью-Мексико, США) дав йому можливість присвятити свій час цьому амбітному проекту; координацією проекту займалися близько 100 людей (перекладачів і волонтерів з усього світу). Через свою багатомовну природу створення цього проекту передбачало кроки назустріч іншим культурам. Щоб допомогти в цьому процесі, композитор Арно Фільон для кожного перекладу створив записи читання, які можна використовувати як фонетичні орієнтири для співаків.

“Kune” складається з 11 пісень, приблизно 50 мов, що об'єднані та тонко взаємодіють, кожен переклад використовується в одній частині, а розподіл голосів завжди враховує як спільні, так і різні звуки мов, багато з яких мають різні корені та структуру. Музика пісень є достатньо демократичною, часом навіть простою та наївною, із

застосуванням різноманітного вокального й танцювального фольклору з усього світу. Прем'єра прозвучала у виконанні Академічного симфонічного оркестру Львівської національної філармонії, Академічного камерного хору "Gloria". Диригував прем'єрою Сергій Хоровець.

Наступний концерт «**Валентин Бібик: сонати й інтермеццо**», який розпочався о 18:30, був повною протилежністю попереднього, оскільки на сцені лишився один рояль, один піаніст і надзвичайно тиха, майже прозора фортепіанна музика харківського композитора Валентина Бібіка.

Кажуть, що найкраще з новим містом може познайомити людина, яка це місто справді любить. Цього вечора Міжнародний фестиваль сучасної музики «Контрасти» пропонував пізнати Харків через творчість двох його митців: композитора минулого століття та піаніста, який досліджує музику рідного міста, Валентина Бібіка та Максима Шадька. Піаніст розповів нам про особисте відкриття музики Валентина Бібіка: «Чесно кажучи, уже не пам'ятаю, як саме відбулося перше знайомство з музикою Бібіка, зате дуже добре пам'ятаю, як я вперше послухав його «П'яту сонату» (Соната № 5 тв. 47 прозвучить у програмі концерту) у виконанні мого професора Тетяни Веркіної, яка була, до речі, її першою виконавицею. Ця музика мене тоді дійсно вразила та захопила.

Особливість фортепіанної музики Бібіка для мене в його особливому ставленні до звуку та часу. Фортепіанні твори Бібіка пронизані зосередженим вслуховуванням у виникнення й затухання кожного тону, його вібрування в просторі. З іншого боку, ця музика є дуже експресивною та потужною в кульмінаційних моментах».

Передостання подія «Маратону» – «**Інтермедія**» – була найбільш насиченою світовими та українськими прем'єрами.

«Поки не пізно – бийся головою об лід! Поки не темно – бийся головою об лід! Пробивайся, вибивайся – Ти побачиш прекрасний світ!». Цими рядками Олега Лишеги флейтистка Наталія Кожушко характеризувала одну з п'єс своєї програми, проте її цілком влучно можна застосувати до всього фестивалю. Виконавці «Контрастів» майже завжди стоять перед непростюю задачею – зазирнути за межі класичних програм та винести на сцену музику, яка до того, цілком можливо, жодного разу не звучала в залі! Виконати твір, поки він ще не втратив барв своєї новизни, поки не пізно.

Саме такою була концепція передостаннього дня фестивалю та концерту «Інтермедія», програма якою взяла на себе найбільшу кількість світових прем'єр, а також візію максимально об'ємно представити музику останнього століття. Невипадково предметом програми стала мініатюра – символ років, коли часу стало надто мало, а інформації забагато, тож усе, навіть медитативний спокій, потребувало нового формату. Пошук лаконічності музичного висловлювання став точкою перетину композиторів різних куточків Землі. Навіть із назв творів зчитується швидкоплинність сьогодення, його прориви, подолання меж, крихкість, циклічність. Ці короткі та різні емоційно п'єси подібно до інтермедій у фугах: з'єднуюватимуть або ж, навпаки, розділятимуть, доповнюватимуть та заперечуватимуть погляди одна одної, залучатимуть вас до внутрішнього діалогу та пошуку відповіді на запитання: «Як у цій багатоманітності віднайти своє?»

Скрипаль та перший виконавець п'єси Анастасії Лозової «Пастораль» Євген Крук вбачає в цій музиці «пошук природного спокою, споглядання в наш час тотальної урбанізації, своєрідну спробу втечі від метушні теперішнього життя».

Натомість для флейтистки та постійної учасниці фестивалю Наталії Кожушко-Максимів програма стала «поєднанням класики та нової музики на новий лад»: «Твір

китайського композитора Ман-Чінг Дональда Юя “Breakthrough” – сучасний, а “Секвенца” Лучано Беріо – уже фактично класика, але ж звучить дуже актуально. “Секвенца” Беріо для мене – такі своєрідні двері, які я певний час наважувалася відчинити, але коли відчинила та зайшла, то назад уже дороги не було. У ній цікавий спосіб викладу: тривалості не вказані звичним способом, є приблизний метр, і за рахунок відстаней між нотами виконавець має відчувати правильну ритміку. Також там застосовано, здається, перший в історії флейтової музики мультифонік. Що цікаво, виконавці, видно, не дуже старалися вникнути в ритм, тому Беріо зробив ще другу редакцію, де виписав точні тривалості. Але я люблю більше першу редакцію, то така ілюзія свободи, чи що. Загалом цей твір дуже театральний, потребує дуже різноманітної артикуляції, вокалізації звуку, тому виконувати його кожного разу дуже цікаво.

Твір китайського композитора ми виконуватимемо разом із моїм братом, Богданом Кожушком. Дуже тішуся з такої нагоди, бо останнім часом нам якось не щастило зібратися на спільну програму. Мені дуже відгукується ідея цього твору – долання перешкод, пробивання стін. Останнім часом мені весь час крутиться в голові рядок із “Пісні 551” Лишеги: “Поки не пізно – бийся головою об лід! Поки не темно – бийся головою об лід! Пробивайся, вибивайся – Ти побачиш прекрасний світ!”.

Також у програмі концерту прозвучали твори Горка Хермоза (Естонія), Остапа Мануляка (Україна) та Богдана Сегіна (Україна).

Четверту подію «Пульс-Маратону» представили постійні гості фестивалю та філармонії – “**Duo Sonoro**”: скрипаль Андрій Павлов та піаністка Валерія Шульга. Постійні слухачі «Контрастів» та шанувальники нової музики є вже добре знайомими з київськими музикантами, а також з їхніми програмами, що здатні поєднувати, на перший погляд, зовсім протилежні твори. Цього разу їх програма перегукувалася та доповнювала попередній концерт – це також музика другої половини ХХ століття. Розпочала концерт «Соната для скрипки та фортепіано» Володимира Загорцева, одного з композиторів-учасників київського авангарду, який написав її ще на початку творчих пошуків, навчаючись на 2 курсі консерваторії. Імовірно тоді ж і відбулась прем'єра сонати. На жаль, доля твору склалась так, що він став забутим.

Довгі роки його не виконували, і перше точно зафіксоване виконання відбулось уже цього року, у квітні, у виконанні “Duo Sonoro”. Наступними прозвучали три п'єси сучасного угорського композитора Дьордьо Куртага. Як і Загорцеву, Куртагу також відомо, що таке довге творче мовчання. Можливо, саме через ці періоди, коли Куртаг втрачав можливість писати, усі подальші його твори є такими сконденсованими, музиканти кажуть, що в них немає жодної зайвої ноти. Після трьох п'єс прозвучала присвята великому поліфоністу від Валентина Сильвестрова з характерною композиторською ремаркою «відлуння» – «Hommage à J.S.B.».

Наступний блок концерту розпочали «П'ять п'єс для скрипки соло» українського композитора Юрія Іщенка, який теж, як і Валентин Сильвестров, зосередився на мелодії, однак якщо в Сильвестрова мелодія – це щось сакральне, піднесене, то в Іщенка вона стає живим нестримним голосом, що ввібрав у себе інтонації від степів Херсонщини до лісів Карпат.

Від гір України до гір Японії слухачів перенесла музика Тору Такеміцу, унікального японського композитора, який порівнював свою музику з садом, кожен тембр – із рідкісними рослинами. Назва п'єси перекладається дослівно, як «Із далекого краю хризантем і листопадового туману». Завершувався вечір музикою двох композиторів: “*Conversio*”

Ерккі-Свена Тююра, композитора з Естонії, який у своїй музиці поєднує так багато стилів, що власний стиль називає «метамовою», та п'єсою польського композитора Вітольда Лютославського “Subito”.

8 жовтня у Львівській національній філармонії імені Мирослава Скорика відбулось **закриття 29** Міжнародного фестивалю сучасної музики «Контрасти» – «Синергія». Підзаголовком цьогорічного фестивалю стало слово “Pulsus”. «Пульс “Контрастів”» – це синергія биття сердець концертного залу імені Станіслава Людкевича: усіх композиторів, твори яких прозвучали в програмах, солістів, чії інтерпретації виходили за межі слова “виконання”, оркестрів, під егідою яких формувались шедеври).

Останній вечір фестивалю символічно об'єднав на одній сцені Академічний симфонічний оркестр INSO-Lviv, який із перших років свого існування став незмінним учасником «Контрастів». Диригував оркестром Вінцент Козловський, без якого, на правду, уже важко уявити фестиваль, а солювала знана інтерпретаторка сучасної альтової музики Катерина Супрун, жага до постійної роботи, удосконалення, творчості якої пульсує разом із «Контрастами».

У пропонованій програмі поєдналися вже традиційні магічні «Фанфари», спеціально створені Вінцентом Козловським для улюбленого фестивалю, а також твори українських знамих митців – Світлани Азарової та Олександра Щетинського, що звучатимуть у Львові вперше. Окремою сторінкою події став видатний «Концерт для альту з оркестром» Кшиштофа Пендерецького, який «резонує з нашим станом зараз. Пендерецький будує його на концепції боротьби героя та навколишнього світу, у музиці – це протистояння альту й оркестру. У концерті сплелися трагічне світовідчуття, скорбота та емоційна глибина музичної розповіді. На мою думку, емоційна складова твору багато в чому збігається з почуттями українців зараз: це трагічні новини, моральне спустошення, але, всупереч усьому, це боротьба та віра в краще майбутнє», – розповіла солістка Катерина Супрун.

Так завершився цьогорічний 29-й Міжнародний фестиваль сучасної музики «Контрасти», який попри всі загрози подарував слухачам 14 подій, кожна з яких представляла унікальні програми, прем'єри, знайомила з новими виконавцями. Фестиваль «Контрасти» є одним із найважливіших фестивалів для українських композиторів, велика кількість прем'єр упродовж останніх 29 років прозвучала вперше саме на «Контрастах», тож продовження цієї традиції є не просто важливим, а необхідним для розвитку нової української музики.

